

ეთერ ქუთათელაძე,

შოთა რუსთაველის თეატრისა და კინოს
სახელმწიფო უნივერსიტეტის სადოქტორო პროგრამა
ხელოვნებათმცოდნეობითი კვლევები, კინომცოდნეობის
დოქტორანტი

ხელმძღვანელი: ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი,
პროფესორი ზვიად დოლიძე

შოთა რუსთაველის თეატრისა და კინოს სახელმწიფო უნივერსიტეტის სადოქტორო პროგრამა ხელოვნებათმცოდნეობითი კვლევები, კინომცოდნეობის დოქტორანტი

შოთა რუსთაველის თეატრისა და კინოს სახელმწიფო უნივერსიტეტის სადოქტორო პროგრამა ხელოვნებათმცოდნეობითი კვლევები, კინომცოდნეობის დოქტორანტი

რეზიუმე

მეორე მსოფლიო ომმა რადიკალურად შეცვალა ჰოლივუდისა და უოლტ დიზნის შემოქმედება. ომის დროს ყურადღება პოლიტიკასა და თავდაცვის ინდუსტრიაზე გადავიდა, რამაც მნიშვნელოვნად შეამცირა გართობისადმი ინტერესი. ამ პერიოდში კინოსტუდიები, მათ შორის დიზნის სტუდია, სერიოზული ფინანსური პრობლემების წინაშე დადგა, თავის გადასარჩენად თავდაპირველად დიზნიმ აქციების გაყიდვა სცადა, თუმცა მოგვიანებით დახმარების მიზნით მთავრობას მიმართა. სახელმწიფომ, ფინანსური დახმარების ნაცვლად, იგი აშშ-ის სახელით ლათინურ ამერიკაში გაგზავნა, როგორც „კარგი მეზობლის პოლიტიკის“ კულტურული მისიის მონაწილე. ამ პერიოდში შეიქმნა დოკუმენტური და ანიმაციური ფილმები, როგორებიცაა „მოგესალმებით მეგობრებო“ და „სამი კაბალერო“ (1944),

რომლებიც ლათინური ამერიკის კულტურას, მუსიკასა და სიმბოლოებს წარმოაჩენდა და ამავე დროს აშშ-სა და ლათინურ ამერიკას შორის მეგობრობის განმტკიცებას ემსახურებოდა.

ომის პერიოდში დიზნის სტუდიამ ასევე შექმნა პროპაგანდისტული ფილმები, მათ შორის ცნობილი „დერ ფიურერის სახე“ (1943), რომელშიც დონალდ დაკი მონაწილეობს და რომლის მოქმედებაც ნაცისტურ გერმანიაში ვითარდება. ფილმი ხაზს უსვამს ნაცისტების სისასტიკესა და ამერიკული დემოკრატიის ღირებულებებს, რაც ნათლად წარმოაჩენს ანიმაციის პოლიტიკურ და იდეოლოგიურ ფუნქციას.

ომის შემდეგ, 1946 წელს, დიზნიმ გამოუშვა „გააკეთე ჩემი მუსიკა“ - მისი მერვე სრულმეტრაჟიანი ანიმაციური ფილმი, რომელიც ეგრეთ წოდებულ „პაკეტური

ფილმების“ ეპოქას მიეკუთვნება. ომისშემდგომ ეკონომიკურ კრიზისში შექმნილი ეს ნამუშევარი ათი დამოუკიდებელი მუსიკალურ-ანიმაციური ფრაგმენტისგან შედგება, რომლებიც სხვადასხვა უანრს (რომანტიკა, იუმორი, ტრაგედია, ფანტაზია) აერთიანებს და ამერიკული საზოგადოების ემოციურ მდგომარეობას ასახავს. ფილმი ექსპერიმენტულ პლატფორმად იქცა, სადაც მუსიკა და ვიზუალი კომუნიკაცია ერთიან ენად ფუნქციონირებდა.

დიზნის ომისდროინდელი შემოქმედება მხოლოდ კინემატოგრაფიული ფენომენი არ ყოფილა, იგი ერთგვარ შემოქმედებით ბრძოლას წარმოადგენდა, სადაც ფანტაზია იდეოლოგიას უპირისპირდებოდა. ამ პერიოდის ფილმებმა აჩვენა, რომ ხელოვნება ინარჩუნებს თავისუფალი გამოხატვის ძალას: კეთილი გმირები საბოლოოდ ყოველთვის იმარჯვებენ. დიზნის ამდროინდელი ნამუშევრები დღესაც უნივერსალურ გზავნილად რჩება, როგორც იმედისა და ოცნებების ძალის, ასევე ფაშიზმზე გამარჯვების სიმბოლო.

საკვანძო სიტყვები: დიზნი, მეორე მსოფლიო ომის პერიოდი, პროპაგანდისტული ანიმაცია, ფაშიზმის წინააღმდეგ შექმნილი ანიმაციები.

მეორე მსოფლიო ომმა რადიკალურად შეცვალა როგორც მთლიანი ჰოლივუდი, ასევე უოლტ დიზნის შემოქმედებითი გეგმები. ამ პერიოდში ამერიკასა და მთელ მსოფლიოში ყურადღება გადატანილი იყო მხოლოდ პოლიტიკასა და თავდაცვის ინდუსტრიაზე, გართობის ინტერესი და დრო თითქმის აღარავის რჩებოდა.

1930-40-იანი წლები კაცობრიობის ისტორიაში არა მხოლოდ ომისა და პოლიტიკური დაპირისპირებების, არამედ იდეოლოგიების ბრძოლის ეპოქა იყო. სწორედ ამ დროს, როცა ფაშიზმი ცდილობდა სამყაროს დაჩაგვრით დაემყარებინა ძალაუფლება, ჰოლივუდში უოლტ დიზნი ქმნიდა სამყაროს, სადაც ბოროტებაზე გამარჯვება ყოველთვის სიკეთეს, თავისუფლებასა და ოცნებას ეკუთვნოდა. მისი ანიმაციები იქცნენ არა მხოლოდ გასართობად, არამედ კულტურულ იარაღად ტირანიის წინააღმდეგ.

ამ პერიოდში ამერიკაში ფინანსური კრიზისი იყო, რის დასაძლევადაც დიზნიმ სხვადასხვა ხერხს მიმართა, რათა თავისი სტუდია გაკოტრებისგან გადაერჩინა. მან თავდაპირველად სცადა სტუდიის

აქციების გაყიდვა (უმეტესად უხმო ტიპის, ანუ ისეთი, რომლებიც აქციონერებს მმართველობის უფლებას არ აძლევდა), თუმცა, დიდი შედეგი ამ ნაბიჯს არ მოუტანია. შემოსავლებმა საგრძნობლად იკლო, თანამშრომლებს ხელფასები შეუმცირდათ. პრობლემის მოსაგვარებლად დიზნიმ დახმარება აშშ-ის მთავრობას სთხოვა, მაგრამ, ფინანსური მხარდაჭერის ნაცვლად, მას შესთავაზეს მონაწილეობა მიეღო „კარგი მეზობლობის პოლიტიკის“ ფარგლებში ჩატარებულ კულტურულ მისიაში - სამხრეთ ამერიკაში. ასე აღმოჩნდა ომის პერიოდში დიზნი სამხრეთ ამერიკაში, სადაც ვიზიტის დროს გადაიღო დოკუმენტური და ანიმაციური ფილმები „მოგესალმებით მეგობრებო“ და სამი კაბალეროსი“, რომლებიც სამხრეთ ამერიკის კულტურასა და ყოფას ნათლად ასახავდა.

დიზნიმ ამ ანიმაციებით არა მხოლოდ ბავშვებისთვის განკუთვნილი გასართობი სანახაობები შექმნა, არამედ პოლიტიკურ-იდეოლოგიური გზავნილების მატარებელ და საკუთარი ქვეყნისთვის მნიშვნელოვანი კულტურული მისიის შემსრულებლად იქცა.

1940-იან წლებში დიზნის სტუდიაში შექმნილ ფილმებს შორის „სამი კაბალეროსი“ (1944) განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, როგორც კულტურულ-პოლიტიკური პროდუქტი, რომელიც პირდაპირ დაუკავშივრა აშშ-ის საგარეო პოლიტიკის პრიორიტეტებს მეორე მსოფლიო ომის პერიოდში. ფილმი შეიქმნა „კეთილი მეზობლობის პოლიტიკის“ კონტექსტში, რომლის მიზანიც იყო ლათინური ამერიკის ქვეყნებთან პოლიტიკური, ეკონომიკური და კულტურული ურთიერთობების გაღრმავება და ამ გზით ფაშისტური პროპაგანდის წინააღმდეგ ბრძოლის გაძლიერება.

სწორედ ამ პოლიტიკის ფარგლებში ფინანსდებოდა კულტურული პროდუქტები, მათ შორის ამერიკული კინომატოგრაფია, რათა შექმნილიყო მეგობრული და მშვიდობიანი სახე აშშ-ის შესახებ ლათინურ ამერიკაში.¹

ფილმს აქვს ერთგვარი „კოლაჟური“ სტრუქტურა, რომელიც აერთიანებს მოკლემეტრაჟიან ანიმაციურ ეპიზოდებს, დოკუმენტურ მასალასა და მუსიკალურ ნომრებს. მისი გმირები: დონალდ დაკი, ხოსე კარიოკა (ბრაზილიიდან) და პანჩიტო პისტოლესი (მექსიკიდან) განასახიერებენ კულტურათაშორის მეგობრობასა და ერთიანობას. ფილმში დიზნის ანიმაციური ენა ნათლად იგრძ-

¹ ზოლოვი, საკულტო, ტომი 1, 2015, გვ. 183-186.

ნობა, ეკრანზე წარმოჩენილია ბრაზილიის, მექსიკისა და სხვა რეგიონების ლანდშაფტები, ქალაქების ბუნების ხედები, მუსიკალური ფოლკლორი და ნაციონალური სიმბოლიკა, რომელიც ერწყმის ერთმანეთს, რაც სრულ ჰარმონიას და სინთეზს ქმნის.

„სამი კაბალეროსის“ მთავარი ღერძი მუსიკალურია. დიზნის კომპოზიტორებმა აქტიურად გამოიყენეს, როგორც ტრადიციული ლათინოამერიკული მელოდიები, ასევე ჰოლივუდური არანჟირების მანერა, რითაც შეიქმნა „გაერთიანებული“ მუსიკალური კოლაჟი. განსაკუთრებით აღსანიშნავია მექსიკური სიმღერა „ჰეი, ხალისკო, არ დანებდე!“ ეს ეპოზოდი, თავის სიმღერით, არა მხოლოდ ეროვნული იდენტობის ნიშანია, არამედ ამერიკელი მაყურებლისთვის მექსიკური კულტურის ყველაზე ხალისიან და მხიარულ სახეს წარმოაჩენს.

თანამედროვე კვლევებში „სამი კაბალეროსი“ პოლიტიკური არტეფაქტის სახით განიხილება. ერთი მხრივ, იგი აღიქმება როგორც დიპლომატიური იარაღი, რომელმაც გარკვეულწილად გაამყარა აშშ-სა და ლათინურ ამერიკას შორის ურთიერთობები. თუმცა, ლათინურ ამერიკაში ფილმის შეფასება უფრო მძიმედ მოხდა, კრიტიკოსები ცდილობდნენ ყველა ეპოზოდსა და კადრში მათი ქვეყნისთვის საზიანო გზავნილები ამოეცნოთ, ზოგიერთმა კრიტიკოსმა მას „პირველი ამერიკული მცდელობა - კულტურული დიალოგის დასამყარებელი“ უწოდა, სხვებმა კი „კულტურული იმპერიალიზმის მაგალითიც შეარქვეს“.²

თანამედროვე მექსიკელი მკვლევარი ირმა რივერა ამბობს, რომ პანჩიტო პისტოლესი დღესაც საკამათო ფიგურაა, რადგან ის, ერთი მხრივ, აღიქმება, როგორც მექსიკის მხიარული და ენერგიული სახე, მეორე მხრივ კი, სტერეოტიპული გამოსახულება, რომელიც მექსიკელებს კარიკატურულად წარმოაჩენს. ბრაზილიაში ხოსე კარიოკა უფრო პოზიტიურ რეცეფციას იძენს, რადგან მასში სახეა დამკვიდრებული მბრუნავი „კარიოკას“ სახე, მუსიკალური, მხიარული, მოცეკვავე პერსონაჟი გართობის სიმბოლოდ ქცეული, რომლის სახელიც ქვეყნის თანამედროვე კულტურულ პოლიტიკაშიც ხშირად გამოიყენება.

ამრიგად, „სამი კაბალეროსი“ ერთდროულად აღქმულია, როგორც ანიმაციური დიპლომატია, ტექნოლოგიური ინოვაცია და

² შულცი, შვერთებული, 1998, გვ. 378-380.

კულტურულ-პოლიტიკური წინააღმდეგობრიობის მატარებელი, რომელიც აჩვენებს, თუ როგორ ცდილობდა ჰოლივუდი სხვა კულტურების „გადმოთარგმნას“ ამერიკული ესთეტიკური ჩარჩოებით.

ომის პერიოდში უოლტ დიზნი აქტიურად მონაწილეობდა პროპაგანდისტული შინაარსის ფილმების შექმნაშიც. „დერ ფიურერის სახე“ (1943) მეორე მსოფლიო ომის პერიოდში ცნობილი პროპაგანდისტული სურათებიდან ერთ-ერთია, რომელიც ეუკვეთა აშშ-ის მთავრობამ და მასში მკაფიოდ იკითხება ამერიკული პროპაგანდის მიზანი - მაყურებლისთვის ნაცისტების აბსურდულობისა და სისასტიკის წარმოჩენა.

ფილმში დონალდ დაკი ჰიტლერს დასცინის. ანიმაცია „ოსკარით“ დაჯილდოვდა და საერთაშორისო გამოხმაურება და მოწონება დაიმსახურა.

1941 წელს, როდესაც ამერიკა მეორე მსოფლიო ომში ჩაერთო, ჰოლივუდმა აქტიურად დაიწყო სამხედრო და პროპაგანდისტული მასალის წარმოება. დიზნის სტუდიამ, რომელიც ამ პერიოდში ფინანსურ სირთულეებს განიცდიდა, მნიშვნელოვანი კონტრაქტები მიიღო აშშ-ის მთავრობიდან სამხედრო სასწავლო ფილმებისა და პროპაგანდისტული ანიმაციების შესაქმნელად. სწორედ ამ გარემოებამ განაპირობა „დერ ფიურერის სახის“ შექმნა.

ფილმში მთავარი გმირი დონალდ დაკია, რომელიც ნაცისტურ გერმანიაში მცხოვრები „მოქალაქის“ როლშია. მისი ყოველდღიური ცხოვრება შეუჩერებელ სამხედრო მარშებსა და ჰიტლერისადმი ერთგულების „ავტომატურ“ გამოხატვაში ვლინდება, აბსურდულობამდეა დაყვანილი სცენა, როდესაც დონალდს უწევს იარაღის დეტალების უსასრულოდ აწყობა, „ჰაი ჰიტლერის“ გამუდმებით ძახილი და სამხედრო სიმღერის („დერ ფუჰერის სახე“) განმეობა.³

ფილმის მთავარი იდეოლოგიური გზავნილი მდგომარეობს ნაცისტური სისტემის სისასტიკის ჩვენებაში: დიზნის გმირი კარგავს თავის ინდივიდუალიზმს და იქცევა სისტემის მექანიკურ ნაწილად, რომლის პიროვნული თავისუფლება მთლიანად წაშლილია.

ყველაზე დაძაბულ მომენტში კი აღმოჩნდება, რომ დონალდს ღრმა ძილით სძინავს და ყოველივე კომმარული სიზმარი იყო და იგი კვლავ ამერიკაშია, ამ ეპოზოდით დიზნი ამერიკული დემოკ-

³ Maltin, A History, 1987, pp. 145-8146.

რატის გამარჯვებასა და თავისუფლების ფასეულობების უზენაესობას უსვამს ხაზს.

დიზნიმ გამოიყენა კარიკატურული სტილი, რომელიც ნაცისტურ ლიდერებს – ჰიტლერს, გიორინგს, გიობელსსა და მუსოლინის აბსურდულ, კომიკურ და კლოუნურ სახეებს ანიჭებს. სწორედ ამ სტილმა შეუწყო ხელი მათი ავტორიტეტის დაკნინებასა და მაცურებლისათვის ღიმილის მოგვრას. ამასთანავე, ვიზუალური რიტმი მკაცრად ემთხვევა სამხედრო მარშების დიქტატურ ტემპს, რაც მაცურებელში აბსურდისა და სიძულვილის განცდას აძლიერებს.

სიმღერა „დერ ფუჰერის სახე“, რომელიც ფილმისთვის ოლივერ უოლესმა დაწერა, მალევე გახდა პოპულარული და თავად ფილმის მიღმა ამერიკული პროპაგანდის სიმბოლოდ იქცა.

ფილმმა დიდი წარმატება მოიპოვა: მან 1943 წელს მიიღო „ოსკარი“ საუკეთესო მოკლემეტრაჟიანი ანიმაციური ფილმისთვის. მისი წარმატება ცხადყოფს, რომ ანიმაციამ, რომელიც მანამდე ბავშვთა გართობასთან ასოცირდებოდა, მეორე მსოფლიო ომის პერიოდში შეიძინა ძალაუფლებრივ-პოლიტიკური ფუნქცია და ყველა ფენისა და ასაკის ადამიანისთვის მნიშვნელოვანი და საინტერესო გახდა.

„დერ ფურერის სახე“ ყველაზე გამორჩეული მაგალითი იმის, რომ ბავშვთა გასართობი სივრციდან პირდაპირ პოლიტიკურ და იდეოლოგიურ ასპარეზზე გასვლა შესაძლებელია. ფილმი ნათლად აჩვენებს, თუ როგორ იქცა ანიმაციის ფორმა, რომელიც ალიქმებოდა მსუბუქ და „უდანაშაულო“ ხელოვნებად, პროპაგანდის ძალისმიერ იარაღად მეორე მსოფლიო ომის დროს.⁴

დიზნის შემოქმედებისთვის ეს ფილმი მნიშვნელოვნად გარდამტეხი გახდა: იგი არა მხოლოდ ფინანსური მხარდაჭერის მოპოვებას ნიშნავდა მთავრობისგან, არამედ მან გამოკვეთა სტუდიის მრავალმხრივობა და ადაპტაციის უნარი პოლიტიკური გამოწვევების ფონზე. ამასთან, დონალდ დაკის მონაწილეობა ფილმში განსაკუთრებულ სიმბოლურ მნიშვნელობას ატარებს: მაცურებლისთვის საყვარელი პერსონაჟი დემოკრატიულ ფასეულობებს უპირატესობას ანიჭებს.⁵

⁴ Cripps, *The Slow*, 1977, pp. 293–296.

⁵ *Ibid.*

ფილმის წარმატებამ, მათ შორის „ოსკარით“ დაჯილდოვებამ, ცხადყო, რომ ანიმაციას შეუძლია ისეთივე გავლენის მოხდენა, როგორც მხატვრულ კინემატოგრაფიას. მაყურებელი ნელ-ნელა დააფიქრა, რომ ანიმაცია მხოლოდ ბავშვთა გასართობად არ განხილულიყო, რომ მის მიღმა შეიძლება რიგი ქვეტექსტები, სიმბოლოები და ალევორიები იყოს წარმოდგენილი. „დერ ფიურერის სახე“ გახდა ერთგვარი პრეცედენტი, რომელმაც გზა გაუხსნა შემდგომში „სერიოზული თემების“ ანიმაციაში დამკვიდრებას.⁶

„დერ ფიურერის სახე“ ერთდროულად შეიძლება ჩაითვალოს როგორც იუმორის მეშვეობით განხორციელებული პოლიტიკურ-იდეოლოგიური კრიტიკა და ასევე როგორც ამერიკული კულტურული დიპლომატიის იარაღი. მისი გავლენა დღემდე შესამჩნევია, თანამედროვე ანიმაციის მკვლევრები მას პროპაგანდის ვიზუალური ენების ერთ-ერთ კლასიკურ ნიმუშად მოიხსენიებენ, ხოლო დიზნის სტუდიის ისტორიაში იგი განსაკუთრებული ეტაპის სიმბოლოა, რომელშიც კომერციული ანიმაცია პოლიტიკურ ინსტრუმენტად გარდაიქმნა.

მკვლევრები ფილმს განიხილავენ, როგორც დიზნის ანიმაციის უმაღლესი დონის ნიმუშს: მოძრაობა, რიტმი და კადრების მონტაჟი სრულად ერწყმის სიუჟეტის აბსურდულობას. ანიმაციური ხელოვნების ისტორიკოსი მაიკლ ბერიერი წერს, რომ დიზნის სტუდიამ შეძლო კომედიური სტილის შერწყმა პოლიტიკური მესიჯით ისე, რომ არცერთი მხარე არ დაეკნინებინა.

მიუხედავად იმისა, რომ ფილმში გამოყენებულია მკვეთრი ანტიინაცისტური გზავნილები, მხოლოდ ამ კუთხით ფილმის აღქმა და მასზე საუბარი წარმოუდგენელია, ფილმი ასევე შეიცავს იმდროინდელი ამერიკული კულტურის სტერეოტიპულ წარმოდგენებსაც, რაც მას დღევანდელი ეთიკური ხედვით უფრო კომპლექსურ ნამუშევრად აქცევს და გარდა პროპაგანდისტული გზავნილისა, სხვა ელფერსაც სძენს.

ომის შემდეგ პრეიოდში შექმნილი დიზნის შემდეგი ანიმაციური ფილმი „გააკეთეთ ჩემი მუსიკა“ ეკრანზე 1946 წელს გამოვიდა, იგი დიზნის მე-8 სრულმეტრაჟიანი ანიმაციური ფილმია და მიეკუთვნება ეგრეთ წოდებულ „პაკეტური ფილმების“ ეპოქას (1943-1949). ეს პერიოდი განპირობებული იყო სტუდიის ფინანსური კრიზისითა

⁶ Barrier, Hollywood, 1999, pp. 377-380.

და მსოფლიო ომის შედეგად წარმოქმნილი რესურსების სიმწირით. ამ ფილმს კრიტიკოსები მომავლის იმედის ნაპერწკლად მიიჩნევენ, იგი ერთგვარი გზავნილია მაყურებელთან, მაცნე იმის, რომ ყველაფერი ცუდი უკან დარჩა, ფაშიზმი და ნაციზმი დამარცხებულია და მიუხედავად ეკონომიკური და სულიერი კრიზისებისა, ამერიკას და ამერიკელ ხალხს ნათელი და ლამაზი მომავალი ელის.

დიზნის სტუდიამ თავი აარიდა ხანგრძლივი, ამბიციური ნარატივის მქონე ფილმების გადაღებას (როგორც იყო „ფიფქია და შვიდი ჯუჯა“ და „ბინოქიო“) და შექმნა ამ ფილმებისგან სრულიად განსხვავებული ვერსია.

როდესაც ფილმი ეკრანზე გამოვიდა, მაშინ ამერიკის საზოგადოება დაძაბული და დათრგუნვილი იყო – გარშემო უამრავი დანგრეული ოჯახი, ობლობაში გაზრდილი ბავშვები, სიღარიბე, შიმშილი, უმუშევრობა, ადამიანთა ემოციური მდგომარეობა არაერთგვაროვანი და არაჯანსაღი – მიუხედავად ასეთი სოციალური თუ ეკონომიური მდგომარეობისა, ხალხი რაღაც ახალს ელოდა. იმედით შეჭყურებდა მომავალს, რომელიც სწორად გამოიყენა დიზნიმ, მან შეიგრძნო ხალხის სურვილები, რითაც ფაქტობრივ თავისი სტუდია ფინანსური კრიზისისგან იხსნა.

ფილმში გამოყენებულია სხვადასხვა მუსიკალური ჟანრის მელოდიები, როგორცაა ჯაზი, ოპერა, ბალადები და სხვა პოპულარული ამერიკული თანამედროვე მუსიკა. თითოეული ეპიზოდი ემსახურება ჟანრების ვიზუალურ ინტერპრეტაციას. ფილმი შედგება ათი ერთმანეთისგან დამოუკიდებელი მუსიკალურ-ანიმაციური ეპიზოდისგან. თემატურად ფილმი სხვადასხვა ჟანრთა სინთეზისგან შედგება, ესენია: რომანტიკა, იუმორი, ტრაგედია, ფანტაზია, რაც ერთ მთლიან განწყობას ქმნის ანიმაციაში.⁷

ფილმი ასევე წარმოადგენს კულტურულ დოკუმენტს, რომელიც ასახავს ომის შემდგომი ამერიკის საზოგადოებრივ განწყობებს: განშორების ტკივილს, იმედის ნაპერწკალსა და სურვილს, რომ ხელოვნებამ კვლავ შეძლოს ადამიანებში მსუბუქი გრძნობების გაღვიძება. მიუხედავად იმისა, რომ თანამედროვე კრიტიკოსებმა მას არც ისეთი კარგი შეფასება მისცეს და მიიჩნიეს ფილმი ერთიანი სტრუქტურის არ არის, დღეს „გააკეთე ჩემი მუსიკა“ დიზნის კლასიკური სტილისგან, როგორც ექსპერიმენტულ გადახვევად

⁷ Finch, The Art, 1995, pp. 153–156.

აღიქმება. ეს ფილმი არის მცდელობა იმისა, რომ ანიმაციამ აქციოს მუსიკა და ტექსტი თანაბარმნიშვნელოვნად. ფილმის არსი მდგომარეობს იმაში, რომ ის ავლენს დიზნის ინტერესს მუსიკისა და ვიზუალური ფორმის სინთეზისადმი.

ეს ანიმაცია განიხილება დიზნის ექსპერიმენტული ლაბორატორიად, სადაც ანიმატორები მუსიკის საფუძველზე ქმნიდნენ ვიზუალურ მეტაფორებს.

მიუხედავად ინოვაციურობისა, „გააკეთე ჩემი მუსიკა“ ითვლება დიზნის „დავიწყებულ ფილმად“, თუმცა, თანამედროვე ანიმაციური კვლევები ამ ანიმაციას მიიჩნევენ გარდამავალ ეტაპად კინემატოგრაფიაში, რომელმაც უზრუნველყო სტუდიის გადარჩენა მძიმე ეკონომიკურ პირობებში.

ერთი მხრივ, ეს ფილმი არის ფინანსური კრიზისის პროდუქტად შექმნილი კომპრომისი, ხოლო, მეორე მხრივ, ანიმაციური ექსპერიმენტების პლატფორმა, რომელშიც მუსიკა და ვიზუალი განუყოფელ ერთობაშია წარმოდგენილი. ფილმის ეპიზოდური სტრუქტურა ასახავს არა მხოლოდ მხატვრულ მრავალფეროვნებას, არამედ ამერიკული კულტურის მრავალშრიანობასაც. იგი აჩვენებს, თუ როგორ იყენებდა დიზნი მუსიკას როგორც საერთო ენას, რომელსაც შეეძლო დაეკავშირებინა სხვადასხვა სოციალური ჯგუფი ომის შემდგომი ამერიკის რეალობაში.⁸

უოლტ დიზნის შემოქმედება მეორე მსოფლიო ომის პერიოდში მხოლოდ კინომცოდნეობითი მოვლენა არ ყოფილა, იგი იქცა ერთგვარ კულტურულ ფრონტად, სადაც ფანტაზია იბრძოდა იდეოლოგიის წინააღმდეგ. მაშინ, როცა ფაშიზმი ადამიანში რწმენასა და ინდივიდუალობას კლავდა, დიზნის სამყაროში გმირები კვლავ ოცნებობდნენ, გრძნობდნენ და იბრძოდნენ. მისი ფილმები გადაიქცა სიმბოლოდ იმისა, რომ ხელოვნება ყოველთვის ინარჩუნებს თავისუფლების ხმის ფუნქციას. დიზნიმ არ დახატა ტანკები, არც ბრძოლის ველები, მან დახატა იმედი. ეს იმედი დღესაც ცოცხალია მის ფილმებში, რომლებშიც კეთილი გმირები ყოველთვის იმარჯვებენ, რადგან მათ უკან დგას მთავარი იარაღი – ადამიანურობა და ფანტაზია.

სწორედ ამიტომ დიზნის ომის პერიოდის შემოქმედება რჩება არა მხოლოდ ამერიკული კულტურის ნაწილად, არამედ

⁸ Solomon, *Enchanted*, 1989, p. 213.

უნივერსალურ გზავნილად კაცობრიობისთვის, რომ ოცნების ძალა ფაშიზმზე ბევრად ძლიერია.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- Barrier M., *Hollywood Cartoons: American Animation in Its Golden Age*, New York, 1999.
- Cripps T., *The Slow Vanishing in Black: Blacks in American Cinema 1900–1942*, New York, 1977.
- Barrier M., *Hollywood Cartoons: American Animation in Its Golden Age*, New York, 1999.
- Finch Ch., *The Art of Walt Disney*, New York, 1995.
- Maltin L., *A History of American Animated Cartoons about Mice and Magic*, New York, 1987.
- Solomon Ch., *Enchanted Drawings: A History of Animation*, New York, 1989.
- ბოლოვი ე., საკულტო მექსიკა: ენციკლოპედია აკაპულკოდან ბოკალომდე, ტომი 1, 2015.
- შულცი ლ., შეერთებული შტატების ქვეშ: ლათინური ამერიკის მიმართ აშშ-ს პოლიტიკის ისტორია, კემბრიჯი, 1998.

Eter Kutateladze,
Doctoral Student of the Shota Rustaveli State University
of Theatre and Film Studies,
Supervisor: Doctor of Art History, Professor Zviad Dolidze

WALT DISNEY IN THE CONTEXT OF WORLD WAR II: ANIMATION AS AN IDEOLOGICAL SPACE AND CULTURAL MOBILIZATION

Keywords: Disney, World War II period, propaganda animation, anti-fascist animations.

Abstract

World War II radically transformed Hollywood and Walt Disney's creative work. During the war, attention shifted to politics and the defense industry, leaving little space for the entertainment sector, and studios, including Disney's, faced a financial crisis. Disney attempted to sell shares and seek government assistance, but a significant turning point came when it participated in the U.S. „Good Neighbor Policy“ cultural mission in Latin America. During this period, he created documentary and animated films such as *Saludos Amigos* and *The Three Caballeros* (1944), which showcased Latin American culture, music, and symbols, while also serving as a symbol of friendship between the U.S. and Latin America.

During the war, Disney's studio also produced propaganda films, including the famous *Der Fuehrer's Face* (1943), in which Donald Duck is portrayed in Nazi Germany as a mechanical, absurd part of the system. The film highlights the brutality of Nazism and emphasizes the values of American democracy, clearly demonstrating animation's political and ideological function.

After the war, in 1946, Disney released *Make Mine Music*, his eighth full-length animated film, representing the era of so-called „package films“. Produced in the postwar period of economic crisis, the film consists of ten independent musical-animated segments, combining various genres (romance, humor, tragedy, fantasy) and

reflecting the emotional state of American society. This animation became an experimental platform where music and visuals functioned as a unified language of communication.

Disney's wartime creativity was not merely a cinematic phenomenon but a cultural front where imagination fought against ideology. His films show that art retains the power to express freedom: kind-hearted heroes always prevail with the help of humanity and imagination. Disney's works from this period remain a universal message today - the power of hope and dreams triumphs over fascism.